

Стаття надійшла до редакції 20.03.2017

Перевірено на плагіат 09.10.2017 р.

унікальність – 99.74%

УДК811.14'02'42:821.14–133.09

ОБРАЗИ БОГІВ ТА ГЕРОЇВ ЯК СКЛАДНИКИ МАКРОКОНЦЕПТУ “ЛЮДИНА” (на матеріалі творів Теокріта)

Івашків-Ващук Орислава Василівна, orysiagemini@gmail.com

канд. філол. наук, викладач

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті наголошено, що важливими складниками макроконцепту ЛЮДИНА в ідиліях визначного грецького поета елліністичного періоду Теокріта є образи богів та героїв. Це пов'язано з тим, що письменник зосереджував свою увагу на вивченні людини передусім як біологічної істоти. Завдання статті – розгляд ключових міфічних образів ідилії крізь призму їхнього лексичного та стилістичного вираження. Відтак, було досліджено близько шістдесяти мікроконтекстів, що інформують про особливості вербалізації зазначених образів. У контексті заявленої теми проаналізовано образи Зевса, Афродіти, Ероса, а також героїв Геракла, Кастора і Полідевка. Боги у Теокріта є незмінними і впливовими персонажами, котрі повністю контролюють життя звичайних смертних, вселяють у людей страх та нерідко викликають негативні емоції. Натомість героїв описано як ідеальні міфічні створіння, котрим, однак, притаманна і людська поведінка. Лінгво-стилістичний аналіз цих образів засвідчив, що поет намагався сформувати систему постійних епітетів для своїх персонажів за зразком епічних творів. Тринадцять таких епітетів характеризують богів, а двадцять – героїв. Отже, міфічні образи богів та героїв є важливим компонентом образного світу Теокріта.

Ключові слова: Теокріт, ідилія, макроконцепт, образ, боги, герої, епітет.

ОБРАЗЫ БОГОВ И ГЕРОЕВ КАК СОСТАВЛЯЮЩИЕ МАКРОКОНЦЕПТА «ЧЕЛОВЕК» (на материале произведений Теокрита)

Івашків-Ващук О. В., orysiagemini@gmail.com

канд. філол. наук, препод.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

В статье показано, что важными составляющими макроконцепта ЧЕЛОВЕК в идиллиях выдающегося греческого поэта эллинистического периода Теокрита являются образы богов и героев. Это связано с тем, что писатель фокусировал своё внимание на изучении человека прежде всего как биологического существа. Задание статьи – рассмотрение ключевых мифических образов идиллий посредством анализа их лексического и стилистического выражения. Таким образом, было исследовано почти шестьдесят микроконтекстов, которые дают информацию об особенностях

Проблеми класичної філології та неоелліністики

© Івашків-Ващук О. В., orysiagemini@gmail.com

Образы богів та героїв як складники макроконцепту ЛЮДИНА (на матеріалі творів Теокріта)

(Українською)

вербализации таких образов. В контексте заявленной темы проанализированы образы Зевса, Афродиты, Эроса, а также Геракла, Кастора и Полидевка. Боги у Теокрита являются постоянными и влиятельными персонажами, которые полностью контролируют жизнь обычных смертных, внушают людям страх и часто вызывают негативные эмоции. В то же время герои описываются как идеальные мифические существа, которым, однако, присуще человеческое поведение. Лингвостилистический анализ этих образов свидетельствует о том, что поэт пытался образовать систему постоянных эпитетов для своих персонажей по образцу эпических произведений. Тринадцать таких эпитетов характеризуют богов, а двадцать – героев. Таким образом, можно сделать вывод о том, что мифические образы богов и героев являются важным компонентом образного мира Теокрита.

Ключевые слова: Теокрит, идиллия, макроконцепт, образ, боги, герои, эпитет.

IMAGES OF THE GODS AND HEROES AS COMPONENTS OF THE MACROCONCEPT "HUMAN" (based on the Theokrit's works)

Ivashkiv-Vashchuk O. V., orysiagemini@gmail.com

PhD, teacher

Ivan Franko Lviv National University

The article deals with the images of gods and heroes as important components of the macroconcept HUMAN in idylls of Theocritus, a prominent Greek poet of the Hellenistic period. The subject is explained with attention to human as biological creature. The article is aimed at the disposing the main mythological images and studying their verbal and stylistic surrounding. Around 60 micr-contexts have been analyzed which inform about the peculiarities of the images. In the context of the proposed topic the images of Zeus, Aphrodite, Eros and heroes Hercules, Castor and Polydeuces have been examined. Theocritus' gods played roles of irreplaceable and influential characters who totally controlled the mortals, they used to frighten people and cause negative emotions. On the other hand, heroes are depicted as ideal mythological figures who can also behave like human. The analysis of lexical and stylistic display of these images shows that the poet was trying to create a system of permanent epithets for his characters modelled after epic works. Of these epithets 13 characterize gods and 20 - heroes. We can assume that the images of gods and heroes are important in the imaginary world of Theocritus.

Keywords: Theocritus, idyll, macro-concept, image, gods, heroes, epithet.

Антропоцентрична спрямованість філологічної науки закономірно зумовила висунення на перший план у мовознавстві осмислення проблем сутності людини. Така тенденція виразно виявляється і в когнітивній лінгвістиці. Вчені активно досліджують макроконцепт ЛЮДИНА насамперед завдяки його різноаспектності. Більшість мовознавців розуміє людину як єдність фізичного, біологічного, інтелектуального, психічного, етичного,

Problems of classical philology and neohellenic studies

© *Ivashkiv-Vashchuk O.*, orysiagemini@gmail.com

Images of Gods and Heroes as Components of the Macroconcept HUMAN (based on the Theokrit's works)
(in Ukrainian)

соціального, духовного та емоційного компонентів.

Науковці пропонують досліджувати такий макроконцепт у різних ракурсах: аналіз зовнішніх, внутрішніх, фізичних, біологічних та соціальних характеристик людини [Сукаленко 2010, 151], або опис структури концепту за релевантними ознаками: життєвий, гендерний, соціальний сегменти, “людина внутрішня” і “людина духовна” [Симанская 2011, 98–99]. Результативним виявляється й метод вивчення макроконцепту ЛЮДИНА шляхом аналізу пов’язаних із ним перцептивних образів та когнітивних метафор [Новак, Лещук 2011, 147].

Останнім часом зростає зацікавлення питаннями когнітивної лінгвістики і в дослідників, котрих цікавлять мовні парадигми класичної філології. Саме це й зумовило актуальність пропонованої наукової розвідки.

Спираючись на досвід досліджень макроконцепту ЛЮДИНА у системі різних мов та з огляду на матеріал давньогрецьких ідилій, вважаємо, що людську сферу у Теокріта слід розглядати за трьома визначальними сегментами: біологічним, духовним і соціальним. Перший сегмент включає характеристику людини за фізіологією, гендером та віком, другий – за ментальним та емоційним станом, третій – за місцем у суспільстві.

Наповнення макроконцепту ЛЮДИНА можна побачити, проаналізувавши зовнішні та внутрішні характеристики дійових осіб зображених у Теокрітових ідиліях, зокрема богів і героїв, царів і цариць, пастухів і землеробів, містян і селян.

З огляду на об’ємність змісту зазначеного макроконцепту, виокремимо образи богів та героїв як одних із ключових персонажів ідилій письменника. Отже, *метою* статті є аналіз головним чином вербального вираження образів богів та героїв як складників макроконцепту ЛЮДИНА у концептосфері творів Теокріта.

Завдання статті полягає в тому, щоб зосередити увагу на домінантних міфічних образах, проаналізувати їхнє лексичне оточення та визначити місце у творчості поета. Відтак, *об’єктом* дослідження є окремі складові елементи макроконцепту ЛЮДИНА в тексті ідилій, а *предметом* – лексичні і стилістичні засоби, що характеризують богів та героїв.

Літературна традиція наділяти богів людськими рисами та робити їх персонажами художніх творів іде з давнини. Давньогрецькі письменники різних епох охоче вигадували численні сюжети з пригодами богів на землі. Згадаймо, скільки уваги богам приділяв Гомер. За спостереженнями В. І. Пащенко та Н. І. Пащенко, Гомерові боги мають такі ж почуття і бажання, що й люди. Але якщо героїв поет оспівував, наділив усякими чеснотами, то боги часто показані “жорстокими, несправедливими, злими, вередливими, підступними, брехливими, невдячними” тощо [Пащенко, Пащенко 2004, 70].

Проблеми класичної філології та неоееллістики

© Івашків-Ващук О. В., orysiagemini@gmail.com

Образи богів та героїв як складники макроконцепту ЛЮДИНА (на матеріалі творів Теокріта)
(Українською)

Боги є важливим компонентом образного світу Теокріта. Письменник акцентує на тому, що саме вони посилають людям як своє благословення, так і гнів: ἔνθά μοι ἀθανάτων τις ἐπὶ φρεσὶ θῆκε νοῆσαι (XXV: 276) – *один із безсмертних в серце поклав мені думку*; ἀγαθός τις ἐπέπταρεν τοι (XVIII: 16) – *хтось добрий чхнув на тебе* (йдеться про бога, а це вважалось щасливою прикметою); μηδ' εἴ τι θεοὶ νοέοντι πονηρόν (XXIV: 68) – *навіть коли боги задумали щось погане*. Цілком владарюючи над людським життям, боги у той же час перебувають поза людською критикою: μηδεὶς τὰ θεῶν ὀνόσαιτο (XXVI: 38) – *нехай ніхто не осуджує когось із богів*. Прославляння богів у поезії автор вважає для них найкращим жертвопринесенням: γεράων δὲ θεοῖς κάλλιστον ἄοιδαί (XXII: 223) – *з усіх дарів найкращим для богів є пісні*.

Група богів, котрі згадуються в ідиліях Теокріта, порівняно невелика: Зевс, Гера, Афродіта, Ерот, Пан, Артеміда, Гермес, Гефест, Діоніс, Геката, Геліос, Селена та деякі інші. Найбільшу увагу поет приділив розкриттю образів верховного бога, а також покровителів кохання і пастушого ремесла.

Теокріт характеризує Зевса одним з його постійних епітетів, котрий з'явився, можливо, ще в догомерівські часи. Верховний бог означений як αἰγιόχος – *щитодержець* (XXII: 1, XXVI: 31). Зевс вважався батьком братів Діоскурів, тому коли одному з них загрожувала небезпека, то саме Зевс його порятував: Ζεὺς ἐπάμυνε, χερῶν δὲ οἱ ἔκβαλε τυκτὴν / μάρμαρον, αὐτὸν δὲ φλογέφ συνέφλεξε κεραυνῷ (XXII: 210–211) – *Зевс захистив, і вихопив з рух майстерно різьблений мрамур, а його спалив палаючою блискавкою*. Верховний бог вважався батьком і для людей, а тому, шукаючи підтримки та розуміння у коханні, пастух звертається саме до Зевса: ὦ πάτερ ὦ Ζεῦ, / οὐ μόνος ἠράσθην: καὶ τὸ γυναικοφίλας (VIII: 59–60) – *о батьку Зевсе, не я один закохався, і ти любив жінок*. Звісно, вважалось, що лише достойні з людського роду походять від верховного бога: πᾶν ἐπ' ἀλαθείᾳ πεπλασμένον ἐκ Διὸς ἔρνος (VII: 44) – *весь із правди зліплений, як нащадок Зевса*.

Зевсові підкорювалася вся природа, він дарував людям кожен день, довгоочікуваний дощ та інші блага: Μυρία ἄπειροί τε καὶ ἔθνεα μυρία φωτῶν / λήϊον ἀλδήσκουσιν ὀφελόμενον Διὸς ὄμβρω (XVII: 77–78) – *Багато є на світі племен і багато народів, що вирощують ниви під дощем величного Зевса*; ψεύδοντ' ὦ φίλε πάντες, ὅσοι τὰς νύκτας ἔφασκον / τῷ θέρεος μινύθειν, ὅτε τᾶματα μακρὰ φέρει Ζεὺς (XXI: 22–23) – *обманюють, друже, всі, хто говорить, що ночі влітку зменшуються, а дні Зевс посилає довгі*. В одному з мікроконтекстів дощ однак сприймається як лихо: ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες. / χῶ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἶθριος, ἄλλοκα δ' ὕει (IV: 42–43) – *надія є в живих, без надії лише мертві. Зевс часом є ясним, а часом дає дощ*. Тут проведено паралель між погодою і станом людини: якщо ясно і світить сонце, значить, є надія на краще, а дощ асоціюється з безнадією.

Problems of classical philology and neohellenic studies

© Ivashkiv-Vashchuk O., orysiagemini@gmail.com

Images of Gods and Heroes as Components of the Macroconcept HUMAN (based on the Theokrit's works)
(in Ukrainian)

Символом Зевса у міфології, відтак і в ідиліях Теокріта, є орел – ὁ αἰετός (XV: 124, XXVI: 31). Поява птаха у небі вважалася божим знаменням, віщим і сприятливим знаком, як, наприклад, в ідилії, що оспівувала царя Птолемея: ὁ δ' ὑπόθεν ἔκλαγε φωνᾶ / ἐς τρίς ὑπαὶ νεφέων μέγας αἰετός αἴσιος ὄρνις. / Ζηνός που τόδε σᾶμα (XVII: 71–73) – з висоти тричі прокричав голосом із хмар великий орел, благовісний птах.

В ідиліях боги згадуються переважно у контексті тієї сфери життя, для якої вони є покровителями. Так, Гермес вважався покровителем подорожніх: Ἑρμῆω ἀζόμενος δεινὴν ὄπιν εἰνοδίῳ: / τὸν γάρ φασι μέγιστον ἐπουρανίων κεχολῶσθαι, / εἴ κεν ὁδοῦ ζαχρεῖον ἀνήνηταί τις ὁδίτην (XXV: 4–6) – поважаючи страшною повагою придорожного Гермеса, бо кажуть, найбільше з богів гнівається, коли відмовити подорожному, котрий шукає дорогу; Аполлон – покровителем не тільки мистецтв, а й домашньої худоби: Ἀπόλλωνος νομίῳ / ἱερὸν ἀγνόν, ξεῖνε, τελειοτάτῳ θεοῖο (XXV: 21–22) – священний храм Аполлона, який охороняє стада, чужинцю, всемогутнього бога; Латона – покровителька сім'ї, Афродіта – кохання, а Зевс – сімейного добробуту: Λατὸν μὲν δοίη, Λατὸν κουροτρόφος ὕμνῳ / εὐτεκνίαν, Κύπρις δέ, θεὰ Κύπρις ἴσον ἔρασθαι / ἀλλάλων, Ζεὺς δέ, Κρονίδας Ζεὺς ἄφθιτον ὄλβον, / ὡς ἐξ εὐπατριδᾶν εἰς εὐπατρίδας πάλιν ἔνθη (XVIII: 50–53) – Латона нехай дасть, Латона, що годує молодь, радість батьківства, Кіпріда, богиня Кіпріда – рівну любов один до одного, Зевс, Кронід Зевс вічне щастя, яке передаватиметься з покоління в покоління.

Про богів, які є покровителями кохання, герої ідилій відгукуються неоднозначно: щасливі дякують за дар кохання, нещасні – нарікають. Вустами своїх персонажів Теокріт називав Ерота не лише жорстоким – βαρύς (III: 15), а й підступним – δολομάχανος (XXX: 26) та неприємним – ἀνιάρος (II: 55). Нарікаючи на своє нещасливе кохання, один з героїв ідилій каже: τυφλὸς δ' οὐκ αὐτὸς ὁ Πλοῦτος, / ἀλλὰ καὶ ὠφρόντιστος Ἔρως (X: 19–20) – сліпий не лише Плутос, але й Ерот безрозсудний. До речі, двічі жорстокою названо й матір Ерота, богиню вроди та кохання – Афродіту (χαλεπός – XIII: 71, βαρύς – I: 100). Ці боги не лише приносять кохання, а й забирають його, змушуючи коханих звертати увагу на інших: ἦ ῥά οἱ ἀλλᾶ / ὄχετ' ἔχων ὄ τ' Ἔρως ταχινὰς φρένας ἄ τ' Ἀφροδίτα; (II: 6–7) – Мабуть, Ерот і Афродіта повели швидке серце до іншої [жінки].

Із богами – покровителями кохання, пов'язані вживання метафоричних лексем на позначення стрільби з лука: ...πῶς πικρὰ βέλη ποτικάρδια βάλλει (XXIII: 5) – які стріли гіркі у серце пускає [Ерот] чи ἔχθιστον ἔχων ὑποκάρδιον ἔλκος, / Κύπριδος ἐκ μεγάλας τό οἱ ἦπατι πᾶξε βέλεμνον (XI: 15–16) – маючи ненависну рану під серцем, стріла великої Кіпріди влучила в печінку. Так, момент закоханості асоціюється із влучанням стріли. Негативна конотація

обох мікроконтекстів виражена в епітетах “гіркий” і “ненависний”, котрі тут асоціюються з нещасним коханням.

Негативними рисами наділено й Гекату – богиню ночі і чаклунства, котру героїня другої ідилії називає *δασπλήτης* – *страшна, грізна* (II: 14), а богиня Гера, котра наслала змій на Геракла, характеризується як *πολυμήχανος* – *кмітлива* (XXIV: 13).

Загалом боги викликали у людей, особливо простих пастухів чи рибалок, неймовірну пошану, що переростала у страх. Боязнь розгнівити божество керувала життям персонажів ідилій, що видно зокрема із такого мікроконтексту: *ἀνείλκυσα χρύσειον ἰχθύν, / παντᾶ τοι χρυσῶ πεπυκασμένον: εἶχε δὲ δεῖμα, / μήτι Ποσειδάωνι πέλοι πεφιλημένος ἰχθὺς / ἢ τάχα τᾶς γλαυκᾶς κειμήλιον Ἀμφιτρίτης* (XXI: 52–55) – *випустила золоту рибу, повністю покриту золотом. Стало мені страшно, чи не виявиться вона улюбленою рибою Посейдона або скарбом блакитної Амфітріти.*

Якщо богів стародавні люди боялися і поважали, то героями захоплювались. Характеризуючи героїв як персонажів своїх ідилій, Теокрит практично ідеалізував їх, адже їхнім учинкам надавав переважно позитивну оцінку. Поет акцентував на внутрішніх особливостях героїв, відзначаючи їхні здібності, відвагу, стійкість характеру тощо. Герої у Теокрита божественного походження: *θεῖος ἄωτος / ἠρώων* (XIII: 27–28) – *божественний цвіт героїв, а отже, всі благородні* – *πάντες ἀριστῆες* (XXII: 99).

Подібно до Гомера, Теокрит прагнув надати образам героїв особливих рис, які б підкреслювали їхню індивідуальність. В “Іліаді” та “Одіссеї” така мета досягалася тим, що автор показував вчинки героя, його дії в різних обставинах та використовував систему постійних епітетів [Пашенко, Пашенко 2004, 73–74].

Тенденція до повноцінного розкриття образів героїв-напівбогів у Теокрита простежується переважно в ідиліях епічного характеру. Центральними тут є, на нашу думку, постаті Геракла, Кастора і Полідевка. Наслідуючи епічні традиції, поет прагне сформувати систему постійних епітетів своїх героїв. Так, Геракл означається як *Διὸς ἄλκιμος υἱός* – *відважний син Зевса* (XXV: 42), *βαρύφρων* – *розгніваний* (XXV: 110), *εὖσκοπος* – *меткий* (XXV: 143), *ὑψιστος* – *величний* (XXV: 159), *χαλκεοκάρδιος* – *безстрашний* (XIII: 5).

Цікавою видається характеристика Геракла, яку йому дав селянин: *ἐπεὶ οὐ σέγε φημι κακῶν ἔξ / ἔμμεναι οὐδὲ κακοῖσιν εἰκότα φύμεναι αὐτόν, / οἷόν τοι μέγα εἶδος ἐπιπρέπει. ἢ ῥά νυ παῖδες / ἀθανάτων τοιοῖδε μετὰ θνητοῖσιν ἔασι* (XXV: 38–41) – *бо ти не з простих людей, не видаєшся поганого зросту, а навпаки зростом високим виділяєшся. Такі тільки діти безсмертних між смертними перебувають.* Високе соціальне і навіть божественне походження Геракла тут

виявляється у характеристиці його зросту.

Важливу роль у творенні образу Геракла відіграє лев (XIII ідилія). Цілеспрямованість Геракла у пошуках зниклого Гіласа проілюстровано розгорнутим порівнянням: Ὡς δ' ὀπὸτ' ἠϋγένειος ἀπόπροθι λῖς ἔσακούσας / Νεβροῦ φθεγξαμένας τις ἐν οὖρεσιν ὠμοφάγος λῖς / ἐξ εὐνᾶς ἔσπευσεν ἔτοιμοτάταν ἐπὶ δαῖτα· / Ἡρακλῆς τοιοῦτος ἐν ἀτρίπτοισιν ἀκάνθαις / παῖδα ποθῶν δεδόνητο, πολλὸν δ' ἐπελάμβανε χῶρον (XIII: 61–64) – *Наче лев благородний, почувши вдалині голос оленя, хижий лев із лігва виринається в гори, поспішаючи на готову вечерю, так і Геракл, гнаний через густий терен коханням до хлопця, пройшов багато місць.*

Збожеволівши від кохання, Геракл перетворюється на людину, яка керується тваринними інстинктами, а його улюбленець Гілас – на жертву, котру треба знайти за будь-яку ціну. Пробираючись через колючий терен, герой втрачає не тільки відчуття болю, а й відчуття часу і простору, адже блукає невідомими місцями не один день. Існує думка, що у цих рядках Теоокріт виразив “відсутність співчуття до стосунків часто брутально сильного героя і делікатного хлопчика” [Mastronarde 1968, 278].

Можна припустити, що епітет ἠϋγένειος λῖς (благородний лев) вжито для того, аби підкреслити, що Геракл – не простий смертний, а божественного роду, і отже, благородний. Та й Гіласа, на нашу думку, Теоокріт неспроста порівняв з оленем, а не, наприклад, зайцем чи іншою твариною, на яку полює лев. Іменник νεβρός тут ужито в жіночому роді, що додатково підкреслює делікатні, наче жіночі риси Гіласа. Із наведених мікроконтекстів виступає символічна асоціація лева й оленя як благородних істот, наділених якостями людини. Цікавим є зауваження П. Саконі, котра припускає, що насправді “в глибинній структурі тексту Геракл порівнюється не з левом, а з молоденькою оленихою” [Саконі 1995, 12]. Так, на думку дослідниці, об’єктивується “дегероїзація” героя.

Образи Діоскурів висвітлено у XXII ідилії, де йдеться про визначні битви обох братів. Вони характеризуються перш за все як *захисники людей, котрі знаходяться на вістрі бритви* (тобто, в небезпеці) – ἀνθρώπων σωτήρας ἐπὶ ξυροῦ ἤδη ἐόντων (XXII: 6), як *любі діти богів* – θεῶν φίλα τέκνα (XXII: 29), *заступники смертних* – ὧ ἄμφω θνητοῖσι βοηθῶοι (XXII: 23), водночас вони *невблаганні й жорстокі* – ἀκηλήτω καὶ ἀπηνέες (XXII: 169).

Теоокріт неодноразово наголошує на їхньому божественному походженні: δύο Διὸς υἱὸν (XXII: 137) – *два сини Зевса*. Дещо гіперболізована похвала братам звучить і у такому мікроконтексті: ὑμεῖς δ' ἐν πάντεσσι διάκριτοι ἠρώεσσι, / καὶ πατέρες καὶ ἄνωθεν ἅπαν πατρώιον αἶμα (XXII: 163–164) – *ви між героями у всьому неперевершені, і батьки, і вся ваша кров батьківська здавна*. Прикладом може бути також фраза αὐτοῖ τε κρατέοντε καὶ

ἐκ κρατέοντος ἔφυσαν (XXII: 213) – вони самі могутні і від могутнього [бога] народились. П. Саконі звертає увагу й на те, що “хоча Діоскури і трактуються як пара із схожими якостями і функціями, глибинна структура твору містить ієрархічну градацію, згідно з якою Кастор знаходиться на нижчому ступені порівняно з Полідевком” [Саконі 1995, 17]. Дослідниця знаходить докази в тексті ідилії, адже у першій частині твору, де оповідається про бій Полідевка із Аміком, героя схарактеризовано позитивними епітетами й предикативними виразами. Натомість, у другій частині ідилії Кастор, що виступає як головний герой, не отримує жодних виражено позитивних епітетів. Більше того, можлива загибель Кастора в бою оцінюється як ὀλίγω τοι ἔοικε κακῶ (XXII: 180) – незначне нещастя.

Письменник підкреслював, що брати були вправними у різних ремеслах, зокрема ἰπλῆες κίθαρισταί, ἀεθλητῆρες αἰοδοί (XXII: 24) – у верховій їзді, гри на кіфарі, битвах і піснях. Вони також названі покровителями коней, котрі лякаються в натовпі, кораблів, що побачивши схід і захід зірок, борються із страшними вітрами – ἵππων θ' αἰματόεντα ταρασσομένων καθ' ὄμιλον, / νηῶν θ', αἰ δύνοντα καὶ οὐρανὸν ἐξανύοντα / ἄστρα βιαζόμεναι χαλεποῖς ἐνέκурсαν ἀήταις (XXII: 7–9).

Кожного з братів наділено й окремими епітетами, що характеризують їхні унікальні вміння. Так, Кастор αἰολόπωλος – швидкокінний (XXII: 34), ὑπείροχος ἐν δαῖ – успішний в бою (XXII: 79), ταχύπωλος, δорυσσόος, χαλκεοθώρηξ – швидкокінний, войовничий, одягнутий у мідне озброєння (XXII: 136). Полідевк отримує від Теокріта такі епітети: φοβερός – страшний (XXII: 2), οἰνωπός – темний (XXII: 34), ἀεθλοφόρος – який бере нагороди за перемоги (XXII: 53), κρατερός – сильний (XXII: 92, 173) ἀνίκητος – непереможний (XXII: 111).

Отже, боги та герої є важливими персонажами в ідиліях Теокріта, котрі супроводжують стародавніх людей протягом їхнього життя. В цьому дослідженні проаналізовано 58 мікроконтекстів, що характеризують виокремлені складові елементи макроконцепту ЛЮДИНА та містять інформацію про їхнє лексичне і стилістичне відображення у тексті. Зазначено, що багатьом богам, описаних в ідиліях, притаманні людські риси характеру, зокрема їхні слабкості. Герої, що виступають в основному як напівбоги, також відіграють важливу роль в концептосфері творів Теокріта. Вагомим засобом для яскравого розкриття того чи іншого образу є епітети, що переважно мають індивідуальний характер. Так, щодо богів Теокріт вжив 13 епітетів, а щодо героїв – 20.

Звичайно, образи Зевса, Ерота, Афродіти, Геракла та Діоскурів не вичерпують картини образного світу Теокріта. Відтак, докладного аналізу заслуговують й інші образи. Передусім варто розглянути й жіночі міфічні

образи, зокрема Гелени, Алкмени, Арсіної, що можна сприймати як перспективу подальшого дослідження. Окрема розвідка може стосуватися й міфічних персонажів пастуших ідилій.

Література:

1. *Новак Г. Ф., Лещук Ю. В.* Образна структура концепту MENSCH (ЛЮДИНА) у післявоєнному східнонімецькому мовному просторі (на матеріалі твору Т. Бруссіґа “Герої як ми” / Т. Brussig “Heldenwiewir”) / Г. Ф. Новак, Ю. В. Лещук // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Розділ І. Когнітивна лінгвістика. – 3 (ч. 1). – 2011. – С. 146–148.
2. *Пащенко В. І., Пащенко Н. І.* Антична література / В. І. Пащенко, Н. І. Пащенко – К.: Либідь, 2004. – 718 с.
3. *Саконі П. М.* Структурні та семантичні особливості “Ідилій” Теокрита (на матеріалі “Ідилій” XI, XIII, XVIII, XXII, XXIV, XXV): автореф. дис. ... наук. ступ. канд. філол. наук: спец. 10. 02. 14 / Саконі Патрісія Мабель – К., 1995. – 27 с.
4. *Симанская Е. Э.* Структура концепта ЧЕЛОВЕК в крымскотатарском языке / Е. Э. Симанская // Культура народов Причерноморья. – Серия: Филологические науки. – Симферополь, 2011. – № 211. – С. 98–100.
5. *Сукаленко Т. М.* Метафоричне вираження концепту “жінка” в українській мові / Т. М. Сукаленко – К.: Ін-т укр. мови: Вид. дім Дмитра Бураго, 2010. – 240 с.
6. *Mastronarde D.J.* Theocritus’ Idyll 13: Love and the Hero / D. J. Mastronarde // Transactions and Proceedings of the American Philological Association. – Vol. 99, (1968). – P. 273–290.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

7. *The Greek Bucolic Poets / With an English translation by J. M. Edmonds* – London: William Heinemann; New York: G. P. Putnam’s sons, 1919. – 527 p.

References:

1. *Novak G. F., Leshchuk Ju. V.* Obrazna struktura konceptu MENSCH (LYUDYNA) u pislyavojennomu shidnonimec’komu movnomu prostori (na materialu tvoruu T. Brussiga “Geroyi yak my”) / T. Brussig “Heldenwiewir”) [Figurative structure of the concept MENSCH (HUMAN) in the postwar East German language space (on the material of T. Brussig’s “Heroes like us”)]. – *Scientific Journal of Lesya Ukrainka Volyn’ National University. Vol. 1 Cognitive Linguistics, Part 3 (1), 2011, pp. 146–148.*
2. *Pashhenko V. I., Pashhenko N. I.* *Antychna literatura* [Antique literature]. Kyjiv, Lybid’, 2004, 718 p.
3. *Sakoni P. M.* *Strukturni ta semantychni osoblyvosti “Idylii” Teokrita* (na materialu idylii XI, XIII, XVIII, XXII, XXIV, XXV) [Structural and Semantical Peculiarities of Theocritus’ Idylls (on the material of the idylls XI, XIII, XVIII, XXII, XXIV, XXV)]. Kyjiv, 1995, 27 p.
4. *Simanskaya E. E.* *Struktura koncepta chelovek v krymskotatarskom jazyke* [Structure of the concept human in Crimean Tatar language]. Simferopol’, 2011, Vol. 211, pp. 98–100.
5. *Sukalenko T. M.* *Metaforychne vyrazhennya konceptu “zhinka” v ukrajins’kiy movi* [Metaphorical expression of the concept “woman” in Ukrainian language]. Kyjiv, 2010, 240 p.
6. *Mastronarde D. J.* Theocritus’ Idyll 13: Love and the Hero / D. J. Mastronarde // *Transactions and Proceedings of the American Philological Association.* – Vol. 99, (1968). – pp. 273–290.
7. *The Greek Bucolic Poets / With an English translation by J. M. Edmonds.* – London: William Heinemann; New York: G. P. Putnam’s sons, 1919. – 527 p.

Проблеми класичної філології та неоелліністики

© *Івашків-Ващук О. В.*, orysiagemini@gmail.com

Образи богів та героїв як складники макроконцепту ЛЮДИНА (на матеріалі творів Теокрита)
(Українською)